

Received: 10 Oct 2024 ; Revised: 24 Oct 2024

Accepted: 31 Oct 2024

การพัฒนาแบบแผนการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร

พรกมล พรพานันท์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research ตามกรอบแนวคิด Kemmis, and McTaggart (1988) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อนผล (Reflection) มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษากระบวนการพัฒนาแบบแผน และศึกษาผลของกระบวนการและปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาแบบแผนเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชรแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เชิงลึก การประชุมกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ เท่ากับ 28.72 ± 3.25 คะแนนเฉลี่ยเจตคติ 10.50 ± 3.05 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรม 11.94 ± 3.93 และคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 9.72 ± 4.60 ระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลปางมะค่า จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การวางแผน ศึกษาข้อมูลและแนวทางที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระบบคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ระยะที่ 2 ขั้นปฏิบัติ ฝึกอบรมผู้มีส่วนร่วม ให้สามารถดำเนินการ พัฒนาและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง นำการฝึกอบรมที่พัฒนาแล้วไปใช้ในสถานการณ์จริงและเริ่มดำเนินกิจกรรมการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ระยะที่ 3 ขั้นสังเกต ประเมินความร่วมมือและความพึงพอใจของทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เข้าร่วมโครงการ ระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผล สรุปผลการดำเนินกิจกรรม โครงการ และปัญหาที่พบเจอพบว่าระบบการคัดกรองพัฒนาการเด็กมีประสิทธิภาพในการติดตามพัฒนาการตามช่วงอายุ แต่มีปัญหาจากผู้ปกครองบางรายที่ขาดความตระหนักและไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมเฝ้าระวัง ผลของกระบวนการคือมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนา ร้อยละ 85

คำสำคัญ : การเฝ้าระวังและส่งเสริม , พัฒนาการ, เด็กปฐมวัย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

¹นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำปางบุรีรัมย์ จังหวัดกำแพงเพชร E-mail : koong2019@hotmail.com

Development of a Surveillance and Early Childhood Development Promotion Model in Child Development Centers in Pang Makha Subdistrict, Khanu Woralaksaburi District, Kamphaeng Phet Province.

Pomkamon Pornpaphanan ¹

Abstract

This research employed an Action Research methodology based on the framework of Kemmis and McTaggart (1988), comprising four phases: Planning, Action, Observation, and Reflection. The objectives were to study the context and influencing factors, to examine the development process of a surveillance and promotion model, and to analyze the outcomes and success factors in implementing an early childhood development surveillance model at the Child Development Center in Pang Makha Subdistrict, Khanu Woralaksaburi District, Kamphaeng Phet Province. The sample was divided into two groups: local administrators and relevant network stakeholders, as well as representatives of the community, parents, or guardians. Data was collected using questionnaires and analyzed by frequency distribution, percentages, ratios, means, and standard deviation, along with in-depth interviews and group discussions, analyzed through content analysis.

The results indicated that the average knowledge score was 28.72 ± 3.25 , attitude score was 10.50 ± 3.05 , behavior score was 11.94 ± 3.93 , and awareness of the surveillance and promotion model's implementation was 9.72 ± 4.60 . The early childhood development surveillance and promotion system in Pang Makha Subdistrict consists of four stages: 1) Planning, including a review of relevant information and guidelines to develop the screening and promotion system; 2) Action, involving training participants to conduct screenings and continuously engaging children and parents in development-promoting activities, followed by practical implementation and initiation of screening activities; 3) Observation, assessing the cooperation and satisfaction of administrators and practitioners, and observing the learning behaviors of children; and 4) Reflection, summarizing activities, projects, and encountered issues, which highlighted the system's efficiency in tracking age-appropriate development. However, some issues arose, such as a lack of parental awareness and inconvenience in attending surveillance activities. The process outcome showed an 85% satisfaction rate with the development approach.

Keyword :Surveillance and Promotion, Development, Early Childhood, Child Development Center

¹ Public Health Technical Officer (PROFESSIONAL Level), Khanu Woralaksaburi District Public Health Office, Kamphaeng Phet Province. E-mail : koong2019@hotmail.com

บทนำ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นประเด็นสำคัญระดับโลกที่ได้รับการรับรองจาก 189 ประเทศในเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) (รายงานการสังเคราะห์ห้าชีวิต ด้านการศึกษาไทย ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2560) เนื่องจากเป็น "โอกาสทอง" ของการพัฒนาสมองที่จะเติบโตถึงร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ และเป็นช่วงวางรากฐานชีวิตทุกด้าน (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2559) สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน 4 กระทรวง อย่างไรก็ตาม การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2558-2559 (MICS) และการสำรวจของกรมอนามัย พบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ ปัญหาพัฒนาการ ภาวะทุพโภชนาการทั้งขาดและเกิน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ การขาดความรู้และทักษะของผู้ปกครอง การขาดความร่วมมือในการเชื่อมต่อสู่ระดับประถมศึกษา รวมถึงการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สถานการณ์เด็กปฐมวัยในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนเด็กอายุ 0-5 ปี ทั้งสิ้น 4,106,417 คน (ระบบฐานข้อมูลเด็กปฐมวัย, 2564) โดยแบ่งเป็นกลุ่มเด็กอายุ 0-1 ปี จำนวน 734,240 คน (ร้อยละ 5.47) ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการดูแลจากครอบครัว และกลุ่มเด็กอายุ 2-5 ปี จำนวน 3,282,167 คน (ร้อยละ 94.53) ที่ส่วนมากอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนประถมศึกษาที่มีชั้นอนุบาล จากการประเมินพัฒนาการในปี พ.ศ. 2564 พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยร้อยละ 95.96 และมีพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 4.04 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2564) จากข้อมูลระบบฐานข้อมูลสุขภาพ (Health Data Center, 2567) แสดงให้เห็นว่าจังหวัดกำแพงเพชรมีแนวโน้มเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 98.81 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 97.15 ในปี 2566 เช่นเดียวกับอำเภอชาตุมงคลบุรีที่มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 99.36 เป็นร้อยละ 95.45 ในช่วงเวลาเดียวกันในไตรมาสที่ 2 ของปี 2567 พบว่าจังหวัดกำแพงเพชรมีการคัดกรองพัฒนาการเด็ก 0-5 ปี ร้อยละ 47.19 โดยพบพัฒนาการสมวัยร้อยละ 45.23 สำหรับอำเภอชาตุมงคลบุรีมีการคัดกรองร้อยละ 40.84 พบพัฒนาการสมวัยร้อยละ 36.81 ส่วนตำบลปางมะค่ามีการคัดกรองเพียงร้อยละ 18.75 แต่พบพัฒนาการสมวัยสูงถึงร้อยละ 97.92 (Health Data Center, 2567) แม้จังหวัดกำแพงเพชรจะมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครอบคลุมทุกตำบลจำนวน 176 แห่ง แต่จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่าบางแห่งยังต้องพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังพบปัญหาครอบครัวขาดความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก เด็ก

ส่วนใหญ่ได้รับการดูแลโดยผู้สูงอายุเนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น รวมถึงการขาดรูปแบบการบูรณาการการดำเนินงานที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กปฐมวัยอายุ 2-5 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567) โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปางมะค่า ตั้งอยู่ที่เทศบาลเมืองปางมะค่า อำเภอขานวรุณลักษณะบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีบุคลากรครูและผู้ดูแลเด็ก 10 คน ดูแลเด็กทั้งหมด 115 คน แบ่งเป็นชาย 66 คน และหญิง 49 คน (เทศบาลเมืองปางมะค่า, 2567) จากข้อมูลการประเมินและคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ตำบลปางมะค่าโดยใช้แบบประเมิน DSPM พบว่าเด็กมีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 98.75 ในปี 2562 เหลือเพียงร้อยละ 85.58 ในปี 2566 และในไตรมาส 1 ปีงบประมาณ 2567 พบเด็กมีพัฒนาการสมวัยเพียงร้อยละ 53.64 และมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าร้อยละ 24.69 (Health Data Center, 2567) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ตัวชี้วัดที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชรกำหนด โดยพบว่าเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองปางมะค่า

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาแล้วนั้น สถานการณ์ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่ตำบลปางมะค่าพบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ การคัดกรองพัฒนาการเด็กยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย การขาดแคลนเครื่องมือ DSPM สำหรับผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็ก ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในการติดตามและส่งต่อ รวมถึงการปฏิเสธการเข้ารับบริการของผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังพบว่าการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามรูปแบบที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดยังขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านครอบครัว ผู้ดูแลเด็ก และสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมตามช่วงวัย จึงมีความจำเป็นในการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเด็กปฐมวัย เพื่อแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดและเกิดการพัฒนาวางยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลปางมะค่า อำเภอขานวรุณลักษณะบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอนาวังบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอนาวังบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
3. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอนาวังบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

- 1) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลปางมะค่า ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษาเทศบาลเมืองปางมะค่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 39 คน
- 2) ตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 21 คน

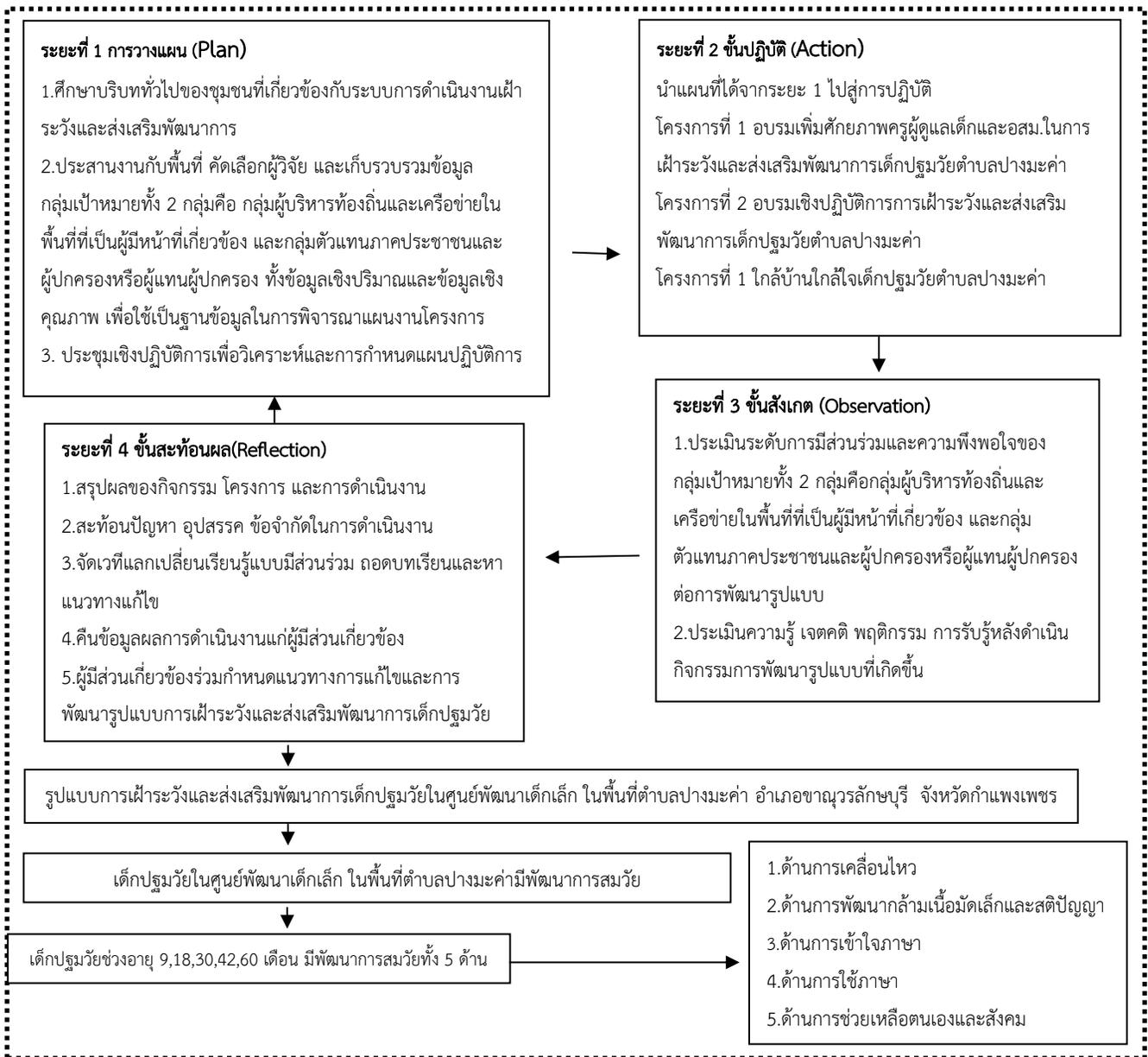
ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2567 ถึงเดือนกันยายน 2567

กรอบแนวคิดการวิจัย

บริบท

พื้นที่ในการศึกษา พื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอกวนธรลักษ์บุรี จังหวัดกำแพงเพชร ที่ประกอบด้วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4 แห่ง หมู่บ้าน 24 หมู่บ้าน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง โดยมีระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2567 ถึง กันยายน 2567 จากการเปรียบเทียบผลการประเมินและคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย ปีงบประมาณ 2566 พบว่า เด็กปฐมวัยพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 85.58 ต่ำ เป็นปัญหาที่ต้องแก้และพัฒนาเพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research ตามกรอบแนวคิด Kemmis, and McTaggart (1988) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อนผล (Reflection) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

เชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลปางมะค่า ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษาเทศบาลเมืองปางมะค่า เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ที่เป็นผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเพื่อเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 18 คน

หลักเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ได้แก่

- 1) สนใจเข้าร่วมการวิจัย
- 2) สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอด ระยะเวลาของการวิจัย
- 3) ร่วมในการวิจัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
- 4) สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย

หลักเกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่

ผู้ร่วมวิจัยของการให้ข้อมูลระหว่างการวิจัย 2) ผู้ร่วมวิจัยได้รับคำสั่งย้ายไปปฏิบัติราชการนอกเขตพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรีรัมย์ในระหว่างการวิจัย

เชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง ประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโดยตรง (บิดา มารดา) และผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่ดูแลเด็กปฐมวัย (เครือญาติที่ดูแลเด็กปฐมวัยในกลุ่มเป้าหมาย) และตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเข้า

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยคัดเลือกตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง ประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยโดยตรง (บิดา มารดา) และผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่ดูแลเด็กปฐมวัย (เครือญาติที่ดูแลเด็ก

ปฐมวัยในกลุ่มเป้าหมาย) และตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวนทั้งสิ้น 20 คน

หลักเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ได้แก่

- 1) เป็นผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ตำบลปางมะค่า
- 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดระยะเวลาทำการศึกษาวิจัย
- 3) ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่เต็มใจเข้าร่วมการวิจัยและสามารถเข้าร่วมการศึกษาวิจัยครั้งนี้
- 4) มีทักษะอ่านออก เขียนได้ สามารถโต้ตอบและสื่อความหมายเข้าใจในการตอบ

หลักเกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่

- 1) ผู้ที่มีความผิดปกติทางการสื่อสารหรืออยู่ในสภาพที่ไม่สามารถรับรู้เข้าใจหรือให้ข้อมูลต่างๆได้
- 2) มีร่างกายไม่แข็งแรง เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง มีโรคแทรกซ้อนในระดับที่รุนแรงที่จะทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มได้
- 3) ผู้ปกครองเด็กที่อยู่ระหว่างการย้ายไปเข้าศึกษาที่อื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้วิจัยได้จำแนกแบบสอบถามออกเป็น 2 ชุด สำหรับผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่ สำหรับกลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง รายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองเป็นข้อคำถามลักษณะทางประชากร จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยจำนวน 34 ข้อเป็นลักษณะให้เลือกตอบข้อคำถามที่คิดว่าถูกต้องซึ่งการให้คะแนน คำตอบที่ตอบถูกต้องจะได้ 1 คะแนน ตอบผิดจะได้ 0 คะแนน คะแนนความรู้เป็นคะแนนรวมมีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0 คะแนนและมีค่าสูงสุด 34 คะแนน

ส่วนที่ 3 เจตคติต่อระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 6 ข้อ มีประยุกต์มาตราประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ 3 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) มีลักษณะแบบเลือกตอบ 3 ระดับได้แก่ ไม่เคยปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง และปฏิบัติเป็นประจำ

ส่วนที่ 5 การรับรู้การดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีจำนวน 10 ข้อ ให้เลือกตอบ 3 คำตอบ คือ ทราบ ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ

การแปลผล แบ่งกลุ่มหาระดับของตัวแปร โดยแบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับตามเกณฑ์ของบลูม (Bloom, 1968) ดังนี้

ระดับมาก ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ระดับปานกลาง ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 60 – 79

ระดับน้อย ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสังเกตการมีส่วนร่วม แบบบันทึกการ สนทนา กลุ่ม และแบบบันทึกกิจกรรมการประชุมกลุ่ม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามการวิจัยชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีหน้าที่ เกี่ยวข้อง พบว่า ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านรับรู้การดำเนินงาน เท่ากับ 0.92, 1.00 และ 1.00 ตามลำดับ และมีค่าเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.80, 0.81 และ 0.84 ตามลำดับ

แบบสอบถามการวิจัยชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง พบว่า ความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านพฤติกรรมการเฝ้าระวัง ด้านรับรู้การดำเนินงาน แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.98, 0.96, 1.00, 0.96 และ 0.97 ตามลำดับ และมีค่าเที่ยง (Reliability) เท่ากับ 0.84, 0.81, 0.84, 0.84, 0.90 และ 0.97 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติในการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิง พรรณนา (Descriptive statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูล พื้นฐานทางประชากรตามตัวแปร เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่ม ตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในมนุษย์ สำนักงาน
สาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร เลขที่โครงการ 67 02 11 ประเภทการรับรองแบบเร่งรัด (Expedited Review)
รับรองเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2567

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเฝ้าระวัง
และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลปางมะค่า อำเภอลำลูกขัน จังหวัด
กำแพงเพชร แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีส่วน
เกี่ยวข้อง และตัวแทนภาคประชาชนและผู้ปกครองหรือผู้แทนผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอลำลูกขัน จังหวัดกำแพงเพชร

1.1 กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริม
พัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลปางมะค่า จำนวน 18 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 77.78 มีอายุเฉลี่ย 39.35
± 13.07 ปี มีสถานภาพสมรสร้อยละ 77.78 ระดับการศึกษาปริญญาตรีร้อยละ 55.56 มีอาชีพข้าราชการ/
เจ้าหน้าที่รัฐร้อยละ 72.22 และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,001 บาท ร้อยละ 44.44

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ พฤติกรรม และการรับรู้ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
ภาพรวมของกลุ่มผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายในพื้นที่ที่เป็นผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง (n=18)

ระบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย	\bar{x}	SD
ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 34)	28.72	3.25
เจตคติต่อระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 18)	10.50	3.05
พฤติกรรมการเฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 21)	11.94	3.93
การรับรู้การดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 18)	9.72	4.60

จากตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 28.72 ± 3.25
คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 10.50 ± 3.05 คะแนนเฉลี่ย
พฤติกรรมการเฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 11.94 ± 3.93 และคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การ
ดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 9.72 ± 4.60

1.2 กลุ่มตัวแทนประชาชนและตัวแทนผู้ประกอบการ

กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มตัวแทนประชาชนและตัวแทนผู้ประกอบการ จำนวน 21 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 90.48 มีอายุเฉลี่ย 40.29 ± 7.84 ปี มีสถานภาพสมรสร้อยละ 80.95 ระดับการศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 61.90 มีอาชีพเกษตรกรร้อยละ 38.10 และมีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท ร้อยละ 33.33

ตารางที่ 2 ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ พฤติกรรม และการรับรู้ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ของกลุ่มตัวแทนประชาชนและตัวแทนผู้ประกอบการ (n=21)

ระบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย	\bar{x}	SD
ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 32)	27.33	3.20
เจตคติต่อระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 36)	19.52	8.08
พฤติกรรมการเฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 21)	13.14	3.28
การรับรู้การดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (คะแนนเต็ม 30)	15.00	7.52

จากตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 27.33 ± 3.20 คะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 19.52 ± 8.08 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการเฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 13.14 ± 3.28 และคะแนนเฉลี่ยการรับรู้การดำเนินงานเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เท่ากับ 15.00 ± 7.52

ส่วนที่ 2 กระบวนการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกำแพงเพชร

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในตำบลปางมะค่า จำนวน 10 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 80.00 มีอายุเฉลี่ย 43.00 ± 12.83 ปี มีสถานภาพสมรสร้อยละ 80.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรีร้อยละ 50.00 มีอาชีพอื่นๆ ร้อยละ 50.00 และมีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท ร้อยละ 40.00 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบการเฝ้าระวังส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในตำบลปางมะค่า อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกำแพงเพชร มีการวางแผนการคัดกรองเป็นระบบ ครอบคลุม มีการคัดกรองพัฒนาการตามช่วงอายุ มีระบบการส่ง

ต่อในเด็กที่มีความผิดปกติให้กับทางโรงพยาบาลรักษาต่อ โดยเมื่อพบเด็กสงสัยล่าช้าให้กระตุ้นพัฒนาการ และติดตามภายใน 1 เดือน หากตรวจซ้ำแล้วยังพบล่าช้าให้ส่งต่อไปยังภาคีเครือข่าย เช่น รพช.รพ.สต. และมีการส่งเสริมความรู้เรื่องการตรวจพัฒนาการเด็กให้กับ อสม. เพื่อดำเนินการคัดกรองพัฒนาการเด็กในพื้นที่รับผิดชอบ และประสานงานกับครูปฐมวัยแต่ละโรงเรียน รวมถึงครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการได้ดี เช่น กิจกรรมช่วงเช้าหน้าเสาธง เคลื่อนไหวเข้าจังหวะ กิจกรรมในห้องเรียน แต่ยังมีเด็กบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ เนื่องจาก ผู้ปกครองไม่เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองไม่ยอมรับในการประเมินของครู ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้าน เด็กอาศัยอยู่กับตายาย จึงไม่ว่าง หรือไม่สะดวกในการเดินทางมา รพ.สต. เด็กบางคนไม่ 'อยู่' ในพื้นที่ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถตามเด็กมาตรวจพัฒนาการได้ และเด็กบางคนติดโทรศัพท์ทำให้มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร

การพัฒนาาระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จึงควรมีการจัดโครงการอบรมให้ความรู้ / สื่อประชาสัมพันธ์ แก่บุคลากรสาธารณสุข อสม. และผู้ปกครองในการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็ก และสามารถคัดกรองหรือบันทึกพัฒนาการของเด็กได้ เพื่อให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เจ้าหน้าที่มีการดำเนินงานคัดกรองพัฒนาการครอบคลุมทุกพื้นที่ และประสานงานกับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในพื้นที่ และมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการสนับสนุนด้านบุคลากร และเครื่องมือ/อุปกรณ์ ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้และทักษะในการพัฒนาเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมถึงควรมีการพัฒนาในรูปแบบของงานวิจัยมาสนับสนุนการเฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีการทำงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มากขึ้นดังต่อไปนี้

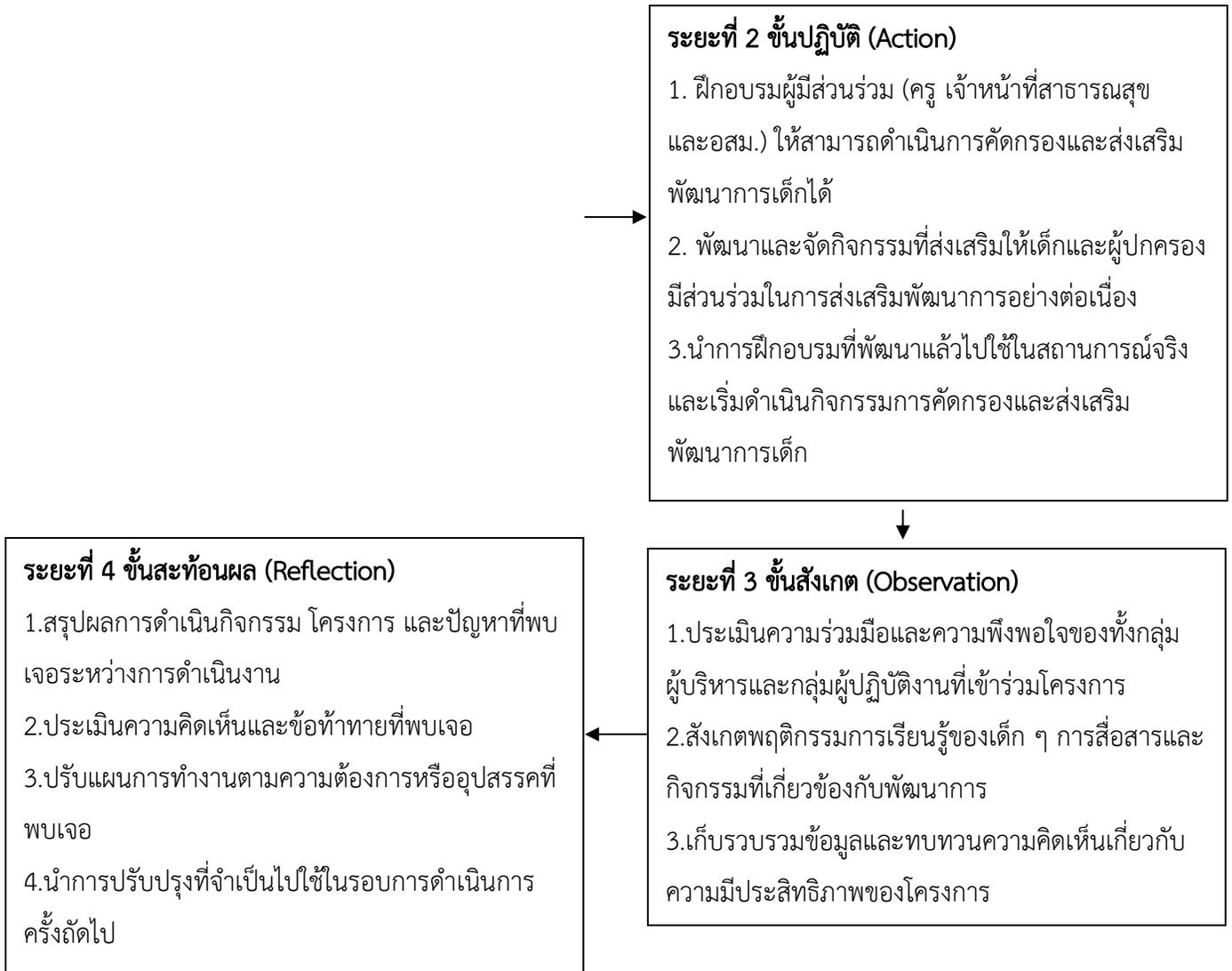
**รูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอลำปางบุรี จังหวัดกำแพงเพชร**

ระยะที่ 1 ขึ้นวางแผน (Plan)

- 1.ศึกษาข้อมูลและแนวทางที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระบบคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- 2.แบ่งกลุ่มผู้มีส่วนร่วมเป็น 2 กลุ่ม: กลุ่มผู้บริหารและ

4 ตุลาคม – ธันวาคม 2567

Oct - Dec 2024

ส่วนที่ 3 ผลของกระบวนการและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่ตำบลปางมะค่า อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลปางมะค่า ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ระยะ ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดกรองและติดตามพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอสม. ทำให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง มีความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบ ร้อยละ 85 โดยปัจจัยความสำเร็จสำคัญคือการสนับสนุนจากผู้บริหาร การมีทรัพยากรเพียงพอ และการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ศึกษาระบบเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลปางมะค่า จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การวางแผน (Plan) ศึกษาข้อมูลและแนวทางที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระบบคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ระยะที่ 2 ขั้นปฏิบัติ (Action) ฝึกอบรมผู้มีส่วนร่วม (ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอสม.) ให้สามารถดำเนินการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ พัฒนาและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง นำการฝึกอบรมที่พัฒนาแล้วไปใช้ในสถานการณ์จริงและเริ่มดำเนินกิจกรรมการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ระยะที่ 3 ขั้นสังเกต (Observation) ประเมินความร่วมมือและความพึงพอใจของทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เข้าร่วมโครงการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ๆ การสื่อสารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเก็บรวบรวมข้อมูลและทบทวนความคิดเห็นเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของโครงการ ระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) สรุปผลการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการ และปัญหาที่พบเจอพบว่าระบบการคัดกรองพัฒนาการเด็กมีประสิทธิภาพในการติดตามพัฒนาการตามช่วงอายุ แต่มีปัญหาจากผู้ปกครองบางรายที่ขาดความตระหนักและไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมเฝ้าระวัง ทั้งนี้ ควรมีการอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้ปกครองและบุคลากรสาธารณสุขเพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงระบบเฝ้าระวังให้ครอบคลุมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตร จันตบุตร (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ากระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครั้งนี้ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพปัญหาในพื้นที่ 2) การเก็บ รวบรวมข้อมูล การประเมินพัฒนาการเด็กด้วยคู่มือ DSPM 3) การวางแผน 4) การปฏิบัติตามแผนงาน 5) ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย 6) การติดตามและประเมินผลทุก 3 เดือน 7) จัดเวทีสะท้อนผลติดตามผลการปฏิบัติ 8) สรุปผลการดำเนินงาน ผลการศึกษา พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดำเนินงานทั้งทางด้านความรู้ ด้านการมีส่วนร่วม อย่างมีนัยสำคัญ ($p\text{-value} < 0.05$) และเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนที่มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 77.27 กระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในครั้งนี้มีปัจจัย แห่งความสำเร็จ คือ การมีภาคีเครือข่ายในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้การมีส่วนร่วมเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทของตนเอง มีการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของปานิศรา ยานินพันธ์ (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลโอง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

กระบวนการครั้งนี้ประกอบด้วย มีกระบวนการ 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาบริบทพื้นที่ตำบลโชนง วิเคราะห์สภาพปัญหา ขั้นที่ 2 คัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย/เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 3 กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และวางแผนปฏิบัติการขั้นที่ 4 การนำแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 5 กำกับ ติดตาม ประเมินผล ขั้นที่ 6 ถอดบทเรียน วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน ผลการศึกษา พบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ เจตคติ พฤติกรรม การรับรู้ และด้านการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น และเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85สรุปกระบวนการ การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในครั้งนี้มีปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและการบูรณาการทำงานระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่อย่างใกล้ชิด และกำกับติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากคุณนงนวล พูลเกษร นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ขอขอบคุณผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารหน่วยงานสาธารณสุขในตำบลปางมะค่า คณะครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอาสาสมัครสาธารณสุขทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ รวมถึงทีมงานจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอขามเฒ่าบุรีที่ช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา บุษบการี บูรพาจารย์ และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นักวิชาการสาธารณสุขและพยาบาลวิชาชีพควรขยายการคัดกรองเด็กให้ครอบคลุมทุกช่วงอายุที่กำหนดและติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่พบพัฒนาการล่าช้า เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กที่มีปัญหาจะได้รับการดูแลและรักษาอย่างทันเวลา รวมถึงมีระบบการติดตามผลหลังการกระตุ้นพัฒนาการในเด็กที่พบปัญหาชัดเจน

1.2 นักวิชาการสาธารณสุขและพยาบาลวิชาชีพควรจัดอบรมและสร้างความรู้ให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงความสำคัญของพัฒนาการเด็ก เพื่อให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดกรองและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กมากขึ้น เน้นให้ผู้ปกครองตระหนักถึงผลกระทบของการละเลยในการติดตามพัฒนาการของลูก รวมถึงการให้คำแนะนำในการลดเวลาใช้โทรศัพท์ของเด็ก

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาและวิจัยการใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลพัฒนาการเด็กและการติดตามผลในพื้นที่ห่างไกลหรือการสื่อสารที่มีข้อจำกัด ควรวิจัยถึงความเป็นไปได้ในการใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพของการคัดกรองและติดตามพัฒนาการ

2.2 ควรทำการติดตามผลการส่งเสริมพัฒนาการในระยะยาว เพื่อดูว่าเด็กที่ผ่านการคัดกรองและการกระตุ้นพัฒนาการสามารถเติบโตอย่างสมวัยได้มากน้อยเพียงใด โดยการติดตามควรใช้เวลานานกว่า 1-2 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถใช้ในการวางแผนการทำงานในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2567). *สรุปข้อมูลอปท. ทั่วประเทศ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.dla.go.th/work/abt/>

กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *สรุปผลการขับเคลื่อนงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงสาธารณสุข, กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *การพัฒนาเด็กปฐมวัยของประเทศไทย*.

เทศบาลเมืองปางมะค่า. (2567). *รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2566*. เข้าถึงได้จาก <https://www.pangmaka.go.th/project-rev2?hd=29>

ปาณิสรา ยานินพันธ์. (2564). *การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลโขง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี [วิทยานิพนธ์]*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รายงานการสังเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาไทย ตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2560). *การส่งเสริมพัฒนาการที่สมวัยและความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

วิจิตร จันดาบุตร, วิทยา อยู่สุข และวิโรจน์ เขมรัมย์. (2561). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสีวิเชียร จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 13(1), 208-219.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *สถานการณ์เด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 0 – 5 ปีของประเทศไทย*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *วิธีกรมอนามัย กักการถอยไปข้างหน้า*
ปี 2559 ตอนที่ 2 ยุทธศาสตร์ 3L: LEAD LEAN LEARN. นนทบุรี.

Kemmis and McTaggart. (1988). *The action research planner (3rd ed.)*. Geelong: Deakin
University.

Health Data Center. (23 มีนาคม 2567). *รายงานข้อมูลการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. เข้าถึงได้จาก
<https://hdcservice.moph.go.th>